

Universitat Rovira i Virgili
Els discursos orals a la societat actual
Universitat d'Estiu 1997, 7-9 de juliol de 1997

Llengua oral i llengua escrita

Joaquim Llisterri

Observatorio Español de Industrias de la Lengua
Instituto Cervantes
Libreros 23, 28801 Alcalá de Henares, Madrid
oeil@cervantes.es
<http://www.cervantes.es/oeil/Oeil0.htm>

Departament de Filologia Espanyola
Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici B, 08193 Bellaterra, Barcelona
joaquim.llisterri@cc.uab.es
<http://liceu.uab.es/~joaquim/home.html>

Joaquim Llisterri
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

Llengua oral i llengua escrita

- El prestigi de la llengua escrita i la prioritat de la llengua oral
- La situació comunicativa: ús de l'escrit i de l'oral
- Els registres lingüístics: relació amb la dicotomia escrit vs. oral
- Elements característics de la llengua escrita i elements característics de la llengua oral

Joaquim Llisterri
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

El prestigi de la llengua escrita

... o “la imatge grafocèntrica de la vida”

(Tusón, 1995)

Mites

- Saber llegir i escriure equival a tenir “cultura”
- Parlar “bé” és apropar-se a la llengua escrita
 - ⇒ “Parlar com un llibre (obert)”

El prestigi de la llengua escrita

Realitats

- El coneixement de la lectura i l’escriptura ha estat històricament un mitjà de control social
- La norma es basa en la llengua escrita
 - “*descriptions are typically written by middle-aged people who have spent long years reading written language*” (Brown & Yule, 1983: 14)
 - El criteri de les “*Autoridades*” en el diccionari

El prestigi de la llengua escrita

Realitats

- Importància social de l'ortografia
 - Pes de l'ortografia en el sistema escolar
 - Incidència de l'ortografia en la pronúncia

La prioritat de la llengua oral

“Car une langue, c’est avant tout des sons, une matière orale d’abord modelée par la bouche, puis transportée dans l’air sous forme d’ondes lentes, et qui viennent caresser l’oreille. Le son est la vraie réalité de la langue; tout le reste n’est qu’abstraction”

DELATTRE, P. (1945) “Sur les origines celtiques de la prononciation française”, *Le bayou* 62: 316-18; in *Studies in French and Comparative Phonetics*. The Hague: Mouton, 1996.

Arguments genètics

- En l'adquisició del llenguatge la parla precedeix l'escriptura
- Adquisició del llenguatge oral vs. aprenentatge formal de l'escrit
- “Període crític” per a l'adquisició de la parla i possibilitat oberta d'aprendre a escriure

Arguments històrics

- En l'evolució de llenguatge a l'espècie humana l'oral és anterior a l'escrit
 “la humanitat, durant un 99,5% de la seva història, únicament ha utilitzat la modalitat oral” (Halliday, 1985; citat per Tusón, 1995)
- El canvi lingüístic s'origina, en general, a la llengua oral

Arguments sociològics

- Les llengües sense sistemes d'escriptura a compleixen la seva funció comunicativa
 - Hi ha llengües naturals únicament escrites? Hi ha cultures que només posseeixin un codi escrit?

“Hay lenguas que se hablan y no se escriben, pero toda lengua escrita es hablada” (Gregory & Carroll, 1978: 74)

Arguments sociològics

- En la població mundial hi ha un alt percentatge d'analfabetisme i de persones que no utilitzen pràcticament l'escrit
 - 40% de la població mundial analfabeta fa 20 anys i 25% amb poc domini o poca utilització de l'escrit (De Mauro, 1980; citat per Tusón, 1995)

La llengua escrita com a representació de la llengua oral

- Codi escrit i codi oral: l'escrit subsidiari de l'oral o dos codis diferents?

“Writing is not language, but merely a way of recording language by means of visible marks”
(Bloomfield, 1933; citat per Crystal (1987:178))

La llengua escrita com a representació de la llengua oral

- No es pot dir que cap dels dos sistemes sigui primari, sino que són diferents
- Forma part de la competència comunicativa saber quan s'utilitza l'escrit i quan s'utilitza l'oral

Escrit i oral en funció de les situacions comunicatives

“Although either speech or writing *can* be used for almost any communicative need, we do not in fact use the two forms interchangeably”
(Biber, 1988:8)

Utilització de la llengua escrita

- Quan hi ha una distància física entre els interlocutors
... telèfon, cartes gravades, videoconferència
- Quan ha de quedar constància del text o s’ha de guardar la informació
... gravació
- Ho exigeix el caràcter oficial o jurídic
... situacions de registre escrit més formules orals (casament, bateig) - performatius

Utilització de la llengua escrita

- Per donar instruccions, informacions complexes

➔ **ús transaccional** (Brown & Yule, 1983)

“There is a general expectation that people will not remember detailed facts correctly if they are only exposed to them in the spoken mode, especially if they are required to remember them over an extended period of time”

(Brown & Yule, 1983: 13-14)

Utilització de la llengua oral

- Quan hi ha presència simultània dels interlocutors
- Per a la comunicació quotidiana

➔ **ús interaccional** (Brown & Yule, 1983)

Funcions del llenguatge i llengua escrita

- Funcions del llenguatge per a les que s'utilitza predominantment l'escrit:
 - Funció referencial
 - ... però
 - instruccions, classes, conferències
 - Funció poètica
 - ... però
 - literatura oral, publicitat

Funcions del llenguatge i llengua oral

- Funcions del llenguatge per a les que s'utilitza predominantment l'oral:
 - Funció conativa
 - ... però
 - interpel.lació al lector com a recurs literari
 - Funció fàtica
 - ... però
 - postals per a "ocasions diverses"

Dimensions de la variació en l'ús del llenguatge

(Gregory & Carroll, 1978)

- **Mode** del discurs: reflecteix la relació entre el mitjà de transmissió i l'ús del llenguatge
 - ⇒ oral, escrit, monòleg, conversa, lectura
- **Camp** del discurs: reflecteix el propòsit comunicatiu, centrat en el tema del qual es parla

Joaquim Llisterrí
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

Dimensions de la variació en l'ús del llenguatge

(Gregory & Carroll, 1978)

- **Tenor** del discurs
 - Tenor personal: resultat de la relació entre el parlant i l'interlocutor
 - ⇒ formal vs. informal
 - Tenor funcional: relacionat amb la intenció en l'ús del llenguatge
 - Ensenyament, publicitat ...

Joaquim Llisterrí
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

Dimensions de la variació en l'ús del llenguatge (Gregory & Carroll, 1978)

- **Registre:** varietat fixada culturalment utilitzada en determinats tipus de text

⇒ gènere

Recepta de cuina, conversa personal ...

Dimensions relacionades amb el mitjà de transmissió del discurs

(Gregory, 1967)

- Oral
 - Espontani
 - Conversa
 - Monòleg
 - No espontani
 - Recitat
 - Manifestació oral del que està escrit

Dimensions relacionades amb el mitjà de transmissió del discurs

(Gregory, 1967)

- Escrit
 - No necessàriament per a ésser oralitzat
 - Per a ésser únicament llegit
 - Per a ésser llegit com si s'escoltés
Diàleg en una novel·la, monòleg interior (com si s'escoltés sense voler)

Joaquim Llisterrí
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

Dimensions relacionades amb el mitjà de transmissió del discurs

(Gregory, 1967)

- Escrit
 - Per a ésser oralitzat
Conferències, discursos, notícies de ràdio i televisió,
 - Per a ésser oralitzat com si no fos escrit
Teatre, guions cinematogràfics

Joaquim Llisterrí
Universitat Autònoma de Barcelona - Instituto Cervantes

Les dimensions del registres lingüístics

- Les dimensions dels registres en relació amb l'oralitat i l'escriptura
 - Formal *vs.* informal
 - Espontani *vs.* no espontani - Planificat *vs.* no planificat
 - Interaccional *vs.* no interaccional

Registre formal i registre informal

- **Escrit = formal**
 - ... però
 - Cartes familiars, íntimes
 - Correu electrònic
 - *Post-it*
 - Escrit que aprofita els recursos de l'oral informal/col.loquial
 - Textos periodístics
 - Textos literaris

Escrit que aprofita els recursos de l'oral informal/col.loquial

- Textos periodístics

“Válgame Dios. Hay como diez mil, presos preventivos en las cárceles españolas, donde los enchiqueran desde toda la vida durante meses y años hasta que a un juez se le ocurre preguntar qué pasa contigo. Y resulta que, de pronto, a los analistas y a todos los tertulianos y a los líderes de opinión y a los políticos y a todo Cristo le da ahora por decir que si tal y que si cual, y que a ver si esto de la cárcel preventiva es un abuso, oiga”

(A. Pérez-Reverte, “Cuánto cuento”, *El Semanal*, 5.3.95; citat per Briz, 1996:19)

Registre formal i registre informal

- **Oral = Informal**

... però

- Conferències
- Discursos protocolaris
- Relació jeràrquica entre interlocutors
- Introducció en l'oral informal /col.loquial de termes procedents de l'escrit

Introducció en l'oral informal (col.loquial) de termes procedents de l'escrit

- *paracetamol, consenso, mesa negociadora, anticonstitucional* (Briz, 1996:29)
- cales lèxics de l'anglès: *efectivos, fuerzas, escalada, Kuwait city* (Briz, 1996:20)
- creació lèxica en la literatura que passa a l'oral: *Arniches i la parla col.loquial de Madrid, cheli* (Bustos, 1995)

Discurs espontani (no planificat) i discurs no espontani (planificat)

- **Escrit = planificat**
- **Oral = no planificat** ... però
 - Textos escrits per a ésser llegits
 - Discursos formals
 - Mitjans de comunicació
 - Obres teatrals
 - Intervencions orals planificades
 - Classe, conferència, debat

Presència dels interlocutors

- **Escrit = interlocutors a distància**

... però

telèfon, videoconferència, cartes gravades

- **Oral = interlocutors presents**

... però

interlocutor vs. públic

Característiques de l'escrit i de l'oral

- Elements característics de la llengua oral
- Elements característics de la llengua escrita

Elements característics de la llengua oral

- Elements prosòdics: entonació, accent, pausa
 - ... però
 - Signes de puntuació
 - Recursos sintàctics
 - Recursos gràfics: majúscules, subratllat, cursives
 - Descripcions dels elements
 - “separant cada paraula”, “emfàticament”...

Elements característics de la llengua oral

- **Elements paralingüístics:** qualitat de la veu, ritme, to, intensitat ... però
 - Descripcions dels elements
 - “amb veu...”, “xiuxiuejant”, “cridant”
 - “*he protested in the cajoling tone of one who implores a child to behave reasonably*”(Huxley, *Point Counter Point*; citat per Crystal, 1987: 180)
 - “verbs de comunicació” (Bustos, 1995)

Elements característics de la llengua oral

- Recursos tipogràfics
 - cometes, cursives, majúscules, subratllat
 - “- *Oh ji (ji c'est le point d'indignation)* (Queneau, *Le Chiendent*; citat per Crystal, 1987:180)
 - :-) :-?

Elements característics de la llengua oral

- **Elements extralingüístics:** cinèsics, proxèmics -
postura i distància -
... però
 - Descripcions dels elements
“alçant les celles”, “amb un moviment de...”
- **Elements fàtics** o elements retroalimentadors del canal

Elements característics de la llengua oral

- **Díctics** o senyalitzadors
 - Personals: pronoms personals
 - Espaials: adverbis de lloc
 - Temporals: adverbis de temps
- ⇒ Possibilitat de substituir els díctics per la gestualitat donada la presència del context extralingüístic

Elements característics de la llengua oral

- **Indicadors de la planificació “en línia”** del discurs i de l’adaptació a la reacció de l’interlocutor
 - Autocorreccions, falsos inicis, canvis d’estratègia sintàctica
 - “*Fillers*”: pauses plenes, elements vocals

Elements característics de la llengua oral

- **Sintaxi** menys estructurada en l'escrit que en l'oral
 - Seqüències incompletes
 - Poca subordinació
 - Presència de formes declaratives actives vs. passives

Elements característics de la llengua oral

- Elements amb poc **contingut lèxic** interpretables en funció del context
- Organització del discurs en forma de **tema+comentari**

Elements característics de la llengua escrita

- **Recursos gràfics**

... però

“dir una cosa entre cometes”, “subratllar” ...

(Tusón, 1995)

- **Presentació estructurada del text**

... però

“En primer lloc” ...

Elements característics de la llengua escrita

- Complexitat de la **construcció sintàctica**

- Subordinació

- Frases més llargues que en la llengua oral

- Problemes en la definició de la frase en la llengua oral

- Unitats cognitives o “idees” vs. unitats sintàctiques

Elements característics de la llengua escrita

- Més **elaboració del discurs** que en la llengua oral
 - Marcadors de relacions entre frases
 - Connectors lògics
 - Organitzadors retòrics del discurs
 - “En primer lloc”, “En conclusió”
 - ... però possibles en certs registres orals

Elements característics de la llengua escrita

- **Elements lèxics plens**
- Organització del discurs en termes de **subjecte + predicat**
- **Densitat de la informació**

“A man who turned into a human torch ten days ago after snoozing in his locked car while smoking his pipe has died in hospital” (*Evening News*, Edinburgh, 22 April 1982; citat per Brown & Yule, 1983:16)

Conclusions

- Escrit i oral constitueixen dos codis diferents, no necessàriament supeditat l'un a l'altre
- L'elecció del mode oral o del mode escrit depèn de la situació comunicativa

Conclusions

- Oral i escrit es poden relacionar amb dimensions que caracteritzen els registres lingüístics, però no hi ha una dimensió única que separi l'escrit de l'oral (Biber, 1988)
- Existeixen trets lingüístics que es troben predominantment en l'escrit o en l'oral, però els dos modes presenten recursos propis per a respondre a les necessitats comunicatives

